

2023/2053(INI)

8.5.2023

PROJEKT SPRAWOZDANIA

w sprawie przyszłości europejskiej branży księgarskiej
(2023/2053(INI))

Komisja Kultury i Edukacji

Sprawozdawca: Tomasz Frankowski

SPIS TREŚCI

	Strona
PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
UZASADNIENIE	9

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie przyszłości europejskiej branży księgarskiej (2023/2053(INI))

Parlament Europejski,

- uwzględniając art. 167 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,
- uwzględniając Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych z 13 grudnia 2006 r.,
- uwzględniając Traktat z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia odczytu druku z 27 czerwca 2013 r.,
- uwzględniając dyrektywę 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym¹,
- uwzględniając dyrektywę 2001/84/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 września 2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki²,
- uwzględniając dyrektywę 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej³,
- uwzględniając dyrektywę 2012/28/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z 25 października 2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych⁴,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1563 z 13 września 2017 r. w sprawie transgranicznej wymiany między Unią a państwami trzecimi kopii w dostępnych formatach określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem⁵,
- uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1564 z 13 września 2017 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z

¹ [Dz.U. L 167 z 22.6.2001, s. 10.](#)

² [Dz.U. L 272 z 13.10.2001, s. 32.](#)

³ [Dz.U. L 376 z 27.12.2006, s. 28.](#)

⁴ [Dz.U. L 299 z 27.10.2012, s. 5.](#)

⁵ [Dz.U. L 242 z 20.9.2017, s. 1.](#)

niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem oraz w sprawie zmiany dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym⁶,

- uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług⁷,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1128 z 14 czerwca 2017 r. w sprawie transgranicznego przenoszenia na rynku wewnętrznym usług online w zakresie treści⁸,
- uwzględniając dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE⁹,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/695 z 28 kwietnia 2021 r. ustanawiające Program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” oraz zasady uczestnictwa i upowszechniania obowiązujące w tym programie oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1290/2013 i (UE) nr 1291/2013¹⁰,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/818 z 20 maja 2021 r. ustanawiające program „Kreatywna Europa” (2021–2027) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1295/2013¹¹,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/1925 z 14 września 2022 r. w sprawie kontestowalnych i uczciwych rynków w sektorze cyfrowym oraz zmiany dyrektyw (UE) 2019/1937 i (UE) 2020/1828 (akt o rynkach cyfrowych)¹²,
- uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (akt o usługach cyfrowych)¹³,
- uwzględniając swoją rezolucję z 19 maja 2021 r. w sprawie sztucznej inteligencji w sektorze edukacji i kultury oraz w sektorze audiowizualnym¹⁴,
- uwzględniając swoją rezolucję z 5 maja 2010 r. zatytułowaną „Europeana – kolejne kroki”¹⁵,

⁶ [Dz.U. L 242 z 20.9.2017, s. 6.](#)

⁷ [Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 70.](#)

⁸ [Dz.U. L 168 z 30.6.2017, s. 1.](#)

⁹ [Dz.U. L 130 z 17.5.2019, s. 92.](#)

¹⁰ [Dz.U. L 170 z 12.5.2021, s. 1.](#)

¹¹ [Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 34.](#)

¹² [Dz.U. L 265 z 12.10.2022, s. 1.](#)

¹³ [Dz.U. L 277 z 27.10.2022, s. 1.](#)

¹⁴ [Dz.U. C 15 z 12.1.2022, s. 28.](#)

¹⁵ [Dz.U. C 81 E z 15.3.2011, s. 16.](#)

- uwzględniając swoją rezolucję z 27 września 2007 r. w sprawie i2010: europejska biblioteka cyfrowa¹⁶,
 - uwzględniając art. 54 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Kultury i Edukacji (A9-0000/2023),
- A. mając na uwadze, że książki odgrywają zasadniczą rolę w naszych społeczeństwach jako nieocenione źródło wiedzy, edukacji, kultury, informacji i rozrywki oraz istotny sposób ochrony i rozpowszechniania wartości UE, jej różnorodności kulturowej i językowej oraz dziedzictwa kulturowego;
- B. mając na uwadze, że książki rozwijają umiejętności językowe i rozszerzają słownictwo, pomagając ludziom w zrozumieniu i wyrażaniu złożonych idei, a także sprzyjają krytycznemu myśleniu, pobudzaniu ciekawości, umiejętnościom analitycznym, demokratycznemu uczestnictwu i włączeniu społecznemu;
- C. mając na uwadze, że książki odgrywają również szczególnie ważną rolę w życiu człowieka od najmłodszych lat, przyczyniając się do jego rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego;
- D. mając na uwadze, że europejski sektor książek jest bogaty i zróżnicowany – co roku publikowanych jest około 600 000 tytułów, a według szacunków w UE pracuje w nim ponad pół miliona osób;
- E. mając na uwadze, że cały łańcuch wartości sektora książek opiera się na równowadze między poszczególnymi podmiotami, takimi jak autorzy, wydawcy, tłumacze, księgarze i bibliotekarze;
- F. mając na uwadze, że aby utrzymać szeroką ofertę tytułów, europejska branża księgarska potrzebuje skutecznego prawa autorskiego, które gwarantuje wszystkim ogniwom łańcucha wartości wynagrodzenie za działalność twórczą i zachęty do inwestowania w nowe książki;
- G. mając na uwadze, że sektor książek odgrywa zasadniczą rolę we wspieraniu wolności wypowiedzi, z której można korzystać jedynie poprzez zapewnienie wolności, niezależności, różnorodności i odpowiedzialności redakcyjnej w branży wydawniczej;
- H. mając na uwadze, że książki drukowane, e-booki i audiobooki wzajemnie się uzupełniają na rynku;
- I. mając na uwadze, że pandemia COVID-19, rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie, wzrost kosztów prowadzenia działalności, inflacja i kryzys papierniczy stworzyły poważne wyzwania dla sektora książek i znacznie ograniczyły jego konkurencyjność;
- J. mając na uwadze, że wiele książek publikowanych w UE nie jest dostępnych dla czytelników europejskich z powodu różnorodności językowej i rozdrobnienia

¹⁶ [Dz.U. C 219 E z 28.8.2008, s. 296.](#)

geograficznego rynku UE, a w szczególności z powodu braku tłumaczeń z języków innych niż angielski;

- K. mając na uwadze, że jedynie niewielka część książek jest wydawana w formatach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami;

Spoleczne znaczenie dostępu do książek

1. wzywa państwa członkowskie do uznania książek za dobro podstawowe oraz do podjęcia działań na szczeblu krajowym w celu dalszego promowania czytelnictwa od najmłodszych lat;
2. podkreśla wartość książek jako narzędzi integracji grup zagrożonych marginalizacją, w szczególności osób nieposiadających umiejętności cyfrowych i osób z niepełnosprawnościami;
3. w związku z tym wzywa państwa członkowskie do jak najszybszego wdrożenia europejskiego aktu w sprawie dostępności¹⁷ oraz do zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do książek w odpowiednich formatach, z myślą o ich integracji kulturowej, społecznej i zawodowej;
4. wzywa państwa członkowskie, by zadbały o odpowiednie wsparcie finansowe i strukturalne dla branży, zwłaszcza dla MŚP, przy jednoczesnym finansowaniu badań naukowych i innowacji na potrzeby dostępności;

Wspieranie i promowanie lepszego obiegu książek europejskich

5. wzywa Komisję i państwa członkowskie do zwiększenia budżetu programu „Kreatywna Europa” na lata 2028–2034, w szczególności przez przeznaczenie większych środków na sektor książek, oraz do rozszerzenia wsparcia dla tego sektora za pośrednictwem programu „Horyzont Europa” na lata 2028–2034;
6. wzywa państwa członkowskie do wspierania różnorodności kulturowej przez zwiększenie budżetu bibliotek przeznaczonego na zakupy, tak aby mogły one dalej rozszerzać ofertę dostępnych książek, a także przez wspieranie lokalnych księgarń;
7. podkreśla, że należy wspierać tłumaczenie książek europejskich, w szczególności zwiększając finansowanie publiczne zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim, aby poprawić obieg, widoczność i różnorodność przetłumaczonych książek;
8. podkreśla, że należy wspierać przekłady europejskiej literatury faktu, zwłaszcza za pośrednictwem programu „Kreatywna Europa”, który obecnie nie dopuszcza takiej możliwości;
9. podkreśla znaczenie Europejskiej Nagrody Literackiej, która uwypukla kreatywność i różnorodność współczesnej literatury pięknej powstającej w UE, promuje obieg dzieł literackich w UE i zachęca do większego zainteresowania zagranicznymi dziełami literackimi w UE;

¹⁷ [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE\) 2019/882 z 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług \(Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 70\).](#)

Ku inkluzywnej kulturze czytania

10. wzywa do podejmowania liczniejszych inicjatyw proczytelniczych w państwach członkowskich, np. do wprowadzenia „bonów na kulturę”, które mogłyby zachęcać do zakupu książek;
11. wzywa do większego wspierania określonych gatunków literackich, w szczególności książek dla dzieci, poprzez ustanowienie programu „Pierwsza książka” lub zachęcających do czytania inicjatyw na szczeblu krajowym;
12. z zadowoleniem przyjmuje ogłoszenie przez Komisję Dnia Autorów i Autorek Europejskich, aby zachęcić młodsze pokolenia do czytania książek, i popiera kontynuację tej inicjatywy w najbliższych latach;
13. wzywa państwa członkowskie do utworzenia sieci „ambasadorów i ambasaderek czytelnictwa”, składającej się z szanowanych i wpływowych osób będących wzorem do naśladowania, które dzieliłyby się pasją i entuzjazmem, promując czytelnictwo wśród obywateli i obywateli;
14. podkreśla ważną rolę, jaką odgrywa Europeana, europejska platforma cyfrowa dziedzictwa kulturowego; w związku z tym wzywa do większych wysiłków na rzecz dalszego rozwoju, finansowania i promowania tej platformy;
15. wzywa Komisję do opracowania symbolu oznaczającego niezależne księgarnie w UE, aby zwiększyć widoczność lokalnych księgarni i propagować różnorodność europejskich książek;
16. pochwała różne inicjatywy wspierające Ukrainę od początku wojny, w szczególności zapewniające dzieciom dostęp do książek oraz ułatwiające integrację uchodźców i ochronę kultury ukraińskiej;

Wyzwania dla przyszłego wzrostu branży księgarskiej

17. wzywa państwa członkowskie do wspierania tego sektora – zwłaszcza MŚP – w transformacji ekologicznej, w szczególności poprzez bezpośrednie finansowanie i promowanie badań nad bardziej przyjaznymi dla środowiska i zrównoważonymi metodami druku książek;
18. z zadowoleniem przyjmuje wysiłki branży księgarskiej na rzecz bardziej ekologicznego i zrównoważonego drukowania książek dzięki powszechnemu stosowaniu papieru certyfikowanego i pochodzącego z recyklingu, a także różne podobne inicjatywy, takie jak kalkulatory CO₂ i oznakowanie ekologiczne;
19. jest zdania, że korzystne dla sektora może być zastosowanie sztucznej inteligencji, takie jak zautomatyzowana analiza tekstów, znakowanie metadanych, wyszukiwanie online i profesjonalne narzędzia do automatyzacji tłumaczeń; zwraca uwagę na związane z tym wyzwania dla sektora, takie jak brak przejrzystości w odniesieniu do metod szkolenia sztucznej inteligencji;
20. wzywa Komisję do wspierania krajowych inicjatyw na rzecz wymiany i standaryzacji danych oraz do gromadzenia danych na temat europejskiego sektora książek jako

całości, aby jeszcze bardziej zoptymalizować produkcję, dystrybucję i zrównoważony charakter;

21. apeluje do państw członkowskich o stosowanie zerowej stawki VAT na książki, niezależnie od ich formatu i sposobu dostępu, tak aby wspierać gospodarkę opartą na wiedzy, a także zachęcać do czytania i promować długotrwałe korzyści płynące z lektury;
22. podkreśla potrzebę uczciwej konkurencji na rynku książek, aby zagwarantować konsumentom wybór i różnorodność kulturową; zwraca uwagę na nieuczciwe praktyki niektórych dominujących podmiotów internetowych, które nadużywają swojej pozycji ze szkodą dla innych podmiotów w łańcuchu wartości;
23. wzywa do kompatybilności e-booków na wszystkich urządzeniach, ponieważ konsumenci powinni mieć możliwość nabywania e-booków od dowolnego dostawcy, niezależnie od używanego czytnika, oraz dostępu do wszelkich e-booków, ich odczytu, przechowywania i przekazywania w dowolnym formacie;
24. wzywa Komisję do włączenia kompatybilności formatów e-booków i czytników w zakres aktu o rynkach cyfrowych;
 - o
 - o
 - o
25. zobowiązuje swoją przewodniczącą do przekazania niniejszej rezolucji Radzie i Komisji.

UZASADNIENIE

I. Wprowadzenie

„Nie trzeba palić książek, żeby zniszczyć kulturę. Wystarczy, by ludzie przestali je czytać”.

Powyższy cytat z powieści Raya Bradbury’ego „451 stopni Fahrenheita” ma istotne znaczenie dla społeczeństwa pod wieloma względami. Jeżeli ludzie przestaną czytać książki, przestaną zdobywać wiedzę. Wiedza daje władzę. To przestroga przed cenzurą i niebezpieczeństwami związanymi z życiem w społeczeństwie pozbawionym wiedzy i niezależnej myśli. Jedną z pierwszych rzeczy, które agresorzy zawsze robią w czasie wojny – tak jak w Ukrainie – jest spalenie wszystkich książek sprzecznych z ich ideologią. Tylko wykształcone społeczeństwo może zatem użyć swojego głosu do ochrony swojej kultury. Nakłonienie ludzi do rezygnacji z czytania to najszybszy sposób, by utracili zdolność do rozwoju jako społeczeństwo.

W tym kontekście książki są bezcenne, ponieważ stanowią fundament nauki i wiedzy. Kiedy dzieci uczą się czytać, nie tylko odcyfrowują słowa: ich umysły otwierają się na świat nieograniczonych idei. Rozwijają zdolność krytycznego myślenia, dzięki czemu mogą stać się aktywnymi i świadomymi obywatelami, w pełni uczestniczącymi w procesie demokratycznym. Książki są również wspaniałym źródłem rozrywki i dają możliwość podróżowania bez wychodzenia z domu. Stymulują naszą wyobraźnię i kreatywność oraz umożliwiają nam lepsze zrozumienie świata, w którym żyjemy.

Europejski sektor książek jest jednym z największych sektorów kultury i sektorów kreatywnych w UE, zatrudniającym ponad pół miliona osób i publikującym około 600 000 tytułów rocznie. Sektor ten odzwierciedla i pielęgnuje różnorodność kulturową i językową UE. Chociaż składa się głównie z MŚP, jest również światowym liderem, a większość czołowych wydawców to wydawcy europejscy.

W ostatnich dziesięcioleciach zaszły w nim poważne zmiany, spowodowane głównie rozwojem technologii cyfrowych i dominacją uczestników rynku internetowego. Przed branżą księgarską stoją również liczne wyzwania, takie jak dążenie do większego zrównowżenia środowiskowego i rozwój sztucznej inteligencji. Kiedy Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie bibliotek cyfrowych i2010, pojawienie się e-booków wzbudzało duże obawy. Ponieważ ich popularność stale rosła na przestrzeni lat, zakładano, że książki drukowane stracą na znaczeniu. Jednak mimo rozwoju internetu i cyfrowej transformacji społeczeństwa dominuje przywiązanie do wyglądu, zapachu i dotyku książki drukowanej. Niemniej jednak sektor ten stoi przed innymi wyzwaniami, takimi jak rosnące koszty produkcji i problemy z dostawą papieru.

Ponadto pandemia COVID-19 wyraźnie pokazała moc i wartość książek w ludzkim życiu. Wiele osób sięgnęło po książki, aby znaleźć pociechę i przetrwać lockdown oraz poradzić sobie z jego konsekwencjami. Rodzice kupili natomiast więcej książek edukacyjnych dla swoich dzieci, aby zrekompensować zamknięcie szkół. Pandemia stanowiła ważny test dla sektora książek ze względu na tymczasowe zamknięcie bibliotek i księgarni, a także odwołanie wydarzeń i targów oraz odroczenie nowych publikacji.

Branża okazała się jednak odporna i zdolna do dostosowania się do nowych metod promocji

książek, natomiast sprzedaż e-booków i audiobooków znacznie wzrosła. Wywiązała się również ze swojej odpowiedzialności społecznej, poszukując unikalnych rozwiązań, by zapewnić dzieciom i uczniom dostęp do treści niezbędnych do ich kształcenia.

II. Główne zalecenia sprawozdawcy

W związku z powyższym sprawozdawca chętnie pochyła się nad różnymi problemami europejskiej branży księgarskiej, którym Parlament Europejski od wielu lat nie poświęcał uwagi.

Sprawozdawca sformułował zatem szereg zaleceń w konkretnych obszarach, aby wesprzeć konkurencyjność europejskiego sektora książek i jednocześnie wzmocnić rolę lektury w społeczeństwie, traktując to zadanie jako priorytet. Proponuje działania w czterech przedstawionych poniżej obszarach tematycznych.

a. Społeczne znaczenie dostępu do książek

Książki są niezbędnym dobrem. Od chwili ich powstania do momentu dotarcia do rąk czytelnika podlegają długiemu procesowi angażującemu wiele podmiotów w łańcuchu wartości sektora książek. Chociaż pisarze i pisarki są w tym łańcuchu wartości najbardziej widoczni, nie mogliby samodzielnie dotrzeć do wszystkich potencjalnych odbiorców. Jedynie obopólnie korzystna współpraca między pisarzami, wydawcami, księgarzami, tłumaczami, bibliotekarzami i innymi pośrednikami w łańcuchu wartości, z których każdy odgrywa przypisaną mu rolę, może pozwolić na pełne uwolnienie potencjału książek i ostatecznie przynieść korzyści całemu społeczeństwu.

Niektóre z tych podmiotów, takie jak księgarnie i biblioteki, odgrywają również rolę społeczną, zwłaszcza w regionach wiejskich lub słabiej rozwiniętych. Są bowiem miejscami, w których obywatele mogą spotkać się z autorami i autorkami, wymieniać poglądy lub po prostu zdobyć dostęp do kultury i edukacji.

Należy rozszerzyć ten dostęp do kultury, informacji i wypoczynku również na osoby z niepełnosprawnościami, umożliwiając im pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Priorytetem europejskiego sektora książek musi być w szczególności poprawa dostępności książek dla osób z niepełnosprawnościami, niewidomych i niedowidzących. Niewidomi i niedowidzący czytelnicy mają bardzo ograniczony wybór tytułów, ponieważ tylko znikoma część książek jest dostępna w odpowiednich formatach. W ramach przeglądu programów „Kreatywna Europa” i „Horyzont Europa” sprawozdawca proponuje zbadanie sposobów wspierania finansowania i badań dotyczących książek wydawanych w formatach umożliwiających dostęp.

Ponadto przyjęty w 2019 r. europejski akt w sprawie dostępności zapewnia ramy prawne harmonizujące przepisy dotyczące dostępności szeregu produktów, usług i infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności e-booków. Jednak niektóre państwa członkowskie wciąż nie transponowały tego aktu do swojego prawodawstwa. Sprawozdawca wzywa więc te państwa członkowskie do jak najszybszej transpozycji tego aktu.

b. Wspieranie i promowanie lepszego obiegu książek europejskich

Wiele książek europejskich nie jest dostępnych ogółowi Europejek i Europejczyków ze względu na różnorodność językową i rozdrobnienie geograficzne rynków, dynamikę rynku i

dominację książek anglojęzycznych.

Instytucje publiczne na szczeblu krajowym i europejskim wprowadziły już mechanizmy finansowania w celu promowania różnorodności i zwiększenia liczby dzieł literackich dostępnych za granicą. Jednym z takich mechanizmów jest program „Kreatywna Europa”. Dostępność tłumaczonych książek w UE pozostaje jednak dość niska. Literatura wielu krajów europejskich jest rzadko tłumaczona na inne języki, zwłaszcza ze względu na brak tłumaczy lub środków finansowych. Sprawozdawca podkreśla, że tłumaczenie odgrywa strategiczną rolę w promowaniu różnorodności kulturowej i językowej UE, umożliwiając czytelnikom w całej UE i poza nią odkrywanie zagranicznych europejskich dzieł literackich.

Sprawozdawca zwraca także uwagę na rolę bibliotek i lokalnych księgarń we wspieraniu różnorodności kulturowej. Wzywa więc państwa członkowskie do zwiększenia budżetu bibliotek na zakup książek, a jednocześnie do wspierania lokalnych księgarń.

Apeluje też o zwiększenie budżetu programu „Kreatywna Europa” na lata 2028–2034, co powinno stanowić główny priorytet w kolejnych wieloletnich ramach finansowych. Dzięki temu więcej środków trafi do branży księgarskiej, w tym na dofinansowanie przekładów literatury faktu. W związku z tym program „Horyzont Europa” należy również rozszerzyć na sektor książek.

Sprawozdawca pochwała również inicjatywy podejmowane na szczeblu UE, takie jak Europejska Nagroda Literacka, wspierane w ramach programu „Kreatywna Europa”, które należy dalej rozwijać i promować.

c. Ku inkluzywnej kulturze czytania

Sprawozdawca zachęca państwa członkowskie do docenienia zasadniczej roli, jaką odgrywają książki w społeczeństwie z punktu widzenia kulturowego, społecznego, gospodarczego i intelektualnego, oraz do dalszego promowania czytelnictwa.

Ze względu na drastyczny wzrost ilości czasu spędzanego przed ekranem, zwłaszcza przez młodsze pokolenia, promowanie czytania od najmłodszych lat nabiera jeszcze większej wagi. W ramach programu „Pierwsza książka”, realizowanego w niektórych krajach, dzieci otrzymują swoją pierwszą książkę i kartę biblioteczną. Byłby to doskonały projekt pilotażowy na szczeblu UE, zachęcający rodziców do wizyty w okolicznej bibliotece.

Ponadto sprawozdawca apeluje do państw członkowskich o podjęcie kolejnych inicjatyw promujących czytelnictwo oraz widoczność i dostępność europejskich dzieł literackich, np. wprowadzenie „bonów na kulturę” ułatwiających zakup książek i dostęp do nich. Pasję i entuzjizm do czytania wśród obywateli i obywaterek UE mogliby również wzbudzać „ambasadorzy i ambasadorki czytelnictwa”.

Sprawozdawca pochwała różne istniejące inicjatywy, promujące w szczególności czytelnictwo wśród młodszych pokoleń, dlatego popiera zorganizowanie przez Komisję 27 marca 2023 r. pierwszej edycji Dnia Autorów i Auterek Europejskich.

Ponadto wzywa Komisję do opracowania symbolu oznaczającego niezależne księgarnie w UE, które promują książki europejskie i zapewniają im widoczność. Pomogłoby to wyrównać szanse wobec niektórych dominujących podmiotów rynkowych, które nadużywają swojej pozycji ze szkodą dla innych uczestników w łańcuchu wartości.

Sprawozdawca podkreśla również wagę proczytelniczych inicjatyw w Ukrainie, takich jak projekt „Tales of EUkraine”, który zapewnia dzieciom dostęp do książek i wspiera ochronę ukraińskiej kultury.

Ponadto sprawozdawca wskazuje na znaczenie cyfrowej platformy dziedzictwa kulturowego Europeana, którą należy dalej rozwijać, w szczególności dzięki wsparciu finansowemu i promocyjnemu, aby zapewnić jej większą widoczność na szczeblu UE.

d. Wyzwania dla przyszłego wzrostu branży księgarskiej

Po pierwsze sprawozdawca pochwała liczne inicjatywy sektora, które mają ograniczyć wpływ produkcji książek na środowisko, takie jak kalkulatory emisji i oznakowanie ekologiczne. Zauważa również, że wysiłki podejmowane w odniesieniu do samego papieru przynoszą rezultaty: przykładowo 98 % papieru wykorzystywanego do drukowania książek we Francji jest certyfikowane lub poddawane recyklingowi. Pozostaje jednak wiele wyzwań związanych z dalszą poprawą zrównoważonego charakteru produkcji i dystrybucji książek.

O ile nie ulega wątpliwości, że możliwość przechowywania setek książek na jednym urządzeniu jest niezmiernie wygodna i wydajna, o tyle niekoniecznie oznacza to, że e-booki przechowywane na czytniku są bardziej przyjazne dla środowiska niż osobista biblioteka książek papierowych, zwłaszcza w przypadku okazjonalnych czytelników. W tym kontekście wspieranie całego europejskiego sektora książek w transformacji ekologicznej ma kluczowe znaczenie i wymaga odpowiedniego wsparcia, badań i finansowania.

Ponadto wpływ na europejski sektor książek – podobnie jak na inne sektory – ma rozwój technologiczny. Sektor ten przechodzi też radykalną transformację z powodu sztucznej inteligencji. Sprawozdawca uważa, że sztuczna inteligencja może mieć pozytywny wpływ na branżę, jednak niesie ze sobą pewne ryzyko. Chodzi tu w szczególności o brak przejrzystości co do informacji zawartych w zbiorze danych treningowych sztucznej inteligencji oraz co do miejsca ich przechowywania. Dlatego sprawozdawca nalega, by wspierać projekty w dziedzinie badań naukowych i innowacji dotyczące wykorzystania sztucznej inteligencji w tym sektorze oraz przejrzystości metod szkolenia sztucznej inteligencji.

Ważne jest również gromadzenie danych na temat europejskiego rynku książek jako całości oraz wspieranie krajowych inicjatyw na rzecz wymiany i standaryzacji danych w ramach łańcucha wartości. Pomogłoby to w dalszej optymalizacji produkcji, dystrybucji i zrównoważonego charakteru.

Jedną z kluczowych kwestii jest brak kompatybilności. Niektóre formaty e-booków i czytniki nie są obecnie kompatybilne ze względu na celową niekompatybilność modeli. Produkty te zostały opracowane przez kilku dominujących uczestników rynku, aby przywiązać konsumentów do ich produktów i usług, co powoduje dezorientację i frustrację. Sprawozdawca jest zdania, że taka praktyka szkodzi uczciwej konkurencji. Wzywa więc do jak najszybszego zapewnienia kompatybilności e-booków i czytników oraz do włączenia jej w zakres aktu o rynkach cyfrowych.

Ponadto podkreśla znaczenie zerowej stawki VAT na książki w państwach członkowskich, niezależnie od ich formatu i metody dostępu. Dzięki temu książki – jako dobro podstawowe – staną się bardziej przystępne cenowo i dostępne dla ogółu społeczeństwa.

Podsumowując, sprawozdawca uważa, że zalecenia te zapewnią istotne wsparcie dla

europejskiej branży księgarskiej, które jest potrzebne, by sprostać licznym nowym wyzwaniom i by nasze społeczeństwo mogło nadal korzystać z bogatej oferty literatury europejskiej.